

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 7, NO 13, STIP, 2022

ГОД. VII, БР. 13
ШТИП, 2022

VOL. VII, NO 13
STIP, 2022

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. 7, Бр. 13
Штип, 2022**

**Vol. 7, No 13
Stip, 2022**

**PALMK, VOL 7, NO 13, STIP, 2022
DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM22713>**

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moskow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Кире Зафиров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Kire Zafirov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

12 ПРЕДГОВОР

Јована Караниќиќ Јосимовска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Jovana Karanikik Josimovska, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Gyde Hansen

ÜBERSETZEN FÜR DIE DRESDNER FRAUENKIRCHE

Gyde Hansen

TRANSLATING FOR THE FRAUENKIRCHE DRESDEN

25 Violeta Janusheva

LINGUISTIC ANALYSIS OF CORONA AND COVID-19 RELATED WORDS IN THE MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

41 Vesna Prodanovska-Poposka, Silvana Neshkovska, Elena Kitanovska-Ristoska

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES: A STUDY ON ENGLISH SPELLING PROFICIENCY OF UNDERGRADUATE STUDENTS – LEARNERS OF ENGLISH FOR BIOTECHNOLOGY

53 Doris Sava

ÜBERLEGUNGEN ZUR EINBINDUNG DES VORGEPRÄGTEN SPRACHGEBRAUCHS IN DIE RUMÄNISCHE BILINGUALE LEXIKOGRAFISCHE PRAXIS MIT DEUTSCH

Doris Sava

CONSIDERATIONS ON THE INTEGRATION OF CONVENTIONALIZED LANGUAGE USE IN ROMANIAN BILINGUAL LEXICOGRAPHICAL PRACTICE WITH GERMAN

63 Ilir Krusha, Izer Maksuti

DER AUFFORDERUNGSSATZ, SEINE SYNTAKTISCHEN UND SEMANTISCHEN DIFFERENZIERUNGEN IM DEUTSCHEN UND ALBANISCHEN

Ilir Krusha, Izer Maksuti

THE IMPERATIVE SENTENCE: SYNTACTIC AND SEMANTIC DIFFERENCES IN GERMAN AND ALBANIAN

75 Анета Стојковска

СИНТАКСИЧКО СОГЛАСУВАЊЕ ПО БРОЈ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК

Aneta Stojkovska

SYNTACTIC NUMBER AGREEMENT IN MACEDONIAN AND ENGLISH

- 85 Mariya Leontik**
MAKEDONYA'DA OSMANLICA BELGELERİN İLK ÇEVİRMENLERİ VE
OSMANLI DÖNEMİNİ ARAŞTIRAN İLK UZMANLAR
Marija Leontik
THE FIRST TRANSLATORS OF OTTOMAN-TURKISH DOCUMENTS AND THE
FIRST RESEARCHERS OF OTTOMAN PERIOD IN MACEDONIA
- 105 Марија Гркова-Беадер**
ПРАВОПИСНИТЕ ОТСТАПКИ КАЈ СТУДЕНТИТЕ ОД ПРВА ГОДИНА НА
УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО ШТИП
Marija Grkova-Beader
ORTOGRAPHIC ERRORS MADE BY THE FIRST YEAR STUDENTS AT THE
UNIVERSITY IN SH TIP

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 119 Намита Субиото**
ТВОРЕШТВОТО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ НА СЛОВЕНЕЧКИ
Namita Subiotto
TRANSLATIONS OF THE WORKS OF BLAZHE KONESKI INTO SLOVENIAN
- 131 Luisa Emanuele**
«AMO LE CONTAMINAZIONI. SENZA MESCOLANZE NON ESISTEREBBE
ALCUNA FORMA DI VITA». LAILA WADIA E LA LINGUA METICCIA
Luisa Emanuele
«I LOVE CONTAMINATION. WITHOUT MIXTURES NEITHER THERE WOULD
BE ANY FORM OF LIFE». LAILA WADIA AND THE INTERBREED LANGUAGE
- 143 Giacomo Di Muccio**
MASCILITÀ FRAMMENTATE. IL CASO DI TI HO SPOSATO PER ALLEGRIA DI
NATALIA GINZBURG
Giacomo Di Muccio
SHATTERED MASCULINITY. THE CASE OF NATALIA GINZBURG'S TI HO
SPOSATO PER ALLEGRIA
- 153 Марија Ѓорѓиева-Димова**
„КНИГАТА-КАКО-СВЕТ“: РОМАНЕСКНИТЕ ОНТОСТРАТЕГИИ НА МИТКО
МАЏУНКОВ
Marija Gjorgjieva Dimova
“THE BOOK AS A WORLD”: MITKO MADZUNKOV'S LITERARY
ONTOSTRATEGIES
- 167 Славчо Ковилоски**
НЕПОЗНАТА ПЕСНА И ЕСЕИ ВО РАКОПИС НА АНАСТАСИЈА МИЛОШОВА
ОД 1895 И 1896 ГОДИНА
Slavcho Koviloski
UNKNOWN POEM AND ESSAYS IN MANUSCRIPT BY ANASTASIJA MILOSHOVA
FROM 1895 AND 1896

- 175 Filiz Mehmetoğlu**
MAKEDON ATASÖZLERİ VE BİLMECELERİNDE İSTANBUL ALGISI
Filiz Mehmetoğlu
THE PERCEPTION OF ISTANBUL IN MACEDONIAN PROVERBS AND RIDDLES

КУЛТУРА / CULTURE

- 187 Luciana Guido Shrempf**
UN BREVE VIAGGIO. ALLA SCOPERTA DEI FILM DANTESCHI: DAI PRIMORDI DELLA SETTIMA ARTE AD OGGI
Luciana Guido Shrempf
A SHORT JOURNEY ON DISCOVERING DANTE IN MOVIES: FROM THE BEGINNING OF THE SEVENTH ART TO TODAY

- 203 Sunčana Tuksar, Saša Vojković**
MUSIC, FASHION AND THEATRE AS TRANSMEDIA DRAMATURGY IN WOODY ALLEN'S FILM BLUE JASMINE

- 215 Petar Namicev, Ekaterina Namiceva Todorovska**
SIGNIFICANCE OF THE BAZAAR FOR PRESERVATION OF THE TRADITIONAL URBAN FORM IN MACEDONIA – STUDY CASE OF SKOPJE'S OLD BAZAAR

- 229 Maja Манчевска**
РОДОВАТА ДИМЕНЗИЈА НА ПОЛИТИЧКИОТ АНГАЖМАН ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО
Maja Mancevska
THE GENDER DIMENSION OF THE POLITICAL ENGAGEMENT IN MACEDONIAN SOCIETY

- 243 Alirami İbraimi**
KÜLTÜR MERKEZİ KONUMUNDAKİ MANASTIR ŞEHİRİ VE ÖZELLİKLERİ
Alirami İbraimi
THE CITY OF MANASTIR AS A CULTURAL CENTER AND ITS FEATURES

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 255 Luandra Murati, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska**
ANWENDUNG UND FUNKTION VON SPIELEN IM DaF-UNTERRICHT AN KOSOVARISCHEN GRUNDSCHULEN
Luandra Murati, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska
APPLICATION AND FUNCTION OF GAMES IN GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE AT ELEMENTARY SCHOOLS IN KOSOVO

269 Andreja Retelj
EINSTELLUNGEN VON SLOWENISCHEN DAF-LEHRENDEN ZUR
MEHRSPRACHIGKEIT

Andreja Retelj

BELIEFS OF SLOVENIAN TEACHERS OF GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE
ABOUT MULTILINGUALISM

283 Adrijana Hadji-Nikolova, Nina Daskalovska, Natka Jankova-Alagjovska
DISTANCE LEARNING – DEVELOPMENT, TYPES AND TOOLS

297 Şükriye Duygu Çağma
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK İNTERNET
SİTESİ KAYNAKLARI

Şükriye Duygu Çağma

WEBSITE RESOURCES TO BE USED IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

305 Лилјана Макаријоска
СТУДИИ ЗА ВТОРИОТ БЕРАМСКИ БРЕВИЈАР – ЗНАЧАЕН ПРИЛОГ ЗА
ПРОУЧУВАЊЕТО НА ХРВАТСКОГЛАГОЛСКАТА ПИСМЕНОСТ

Liljana Makarijoska

STUDIES ON THE SECOND BERAM BREVIARY – A SIGNIFICANT
CONTRIBUTION TO THE STUDY OF CROATIAN GLAGOLITIC LITERACY

313 Ранко Младеноски
ПРИВАТНИ ЗАПИСИ НА ЖИВКО ЧИНГО

Ranko Mladenoski

PRIVATE RECORDS OF ZHIVKO CHINGO

ДОДАТОК / APPENDIX

323 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

325 CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

„КНИГАТА-КАКО-СВЕТ“: РОМАНЕСКНИТЕ ОНТОСТРАТЕГИИ НА МИТКО МАЏУНКОВ

Марија Ѓорѓиева-Димова

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје

marija.gorgieva@flf.ukim.edu.mk

Апстракт: Поаѓајќи од теориските премиси за онтолошката доминанта на постмодернистичката проза, текстот има за цел да ги интерпретира манифестациите на оваа доминанта во романите *Времето на ирвасите*, *Птиците од ланските гнезда* и *Правта на библиотеките* на македонскиот писател Митко Маџунков. Интерпретативниот фокус е поставен на две рамништа: прво, врз толкувањето на репертоарот онтолошки теми што се артикулираат во романите, главно поврзани со игрите меѓу текстовите и световите што се проектирани во нив; второ, врз толкувањето на репертоарот постапки (метафикциски и интертекстуални) со коишто тие теми се поставени на преден план во романите.

Клучни зборови: онтолошка доминанта, постмодернистички роман, метафикција, интертекстуалност.

Теориски контекстуализации

Романескниот полимер на Митко Маџунков, како текстовен комплекс сочинет од мноштво теми, постапки, ликови и интертекстови, е вистински интерпретативен предизвик што допушта хетерогени толкувачки визури, било врз фонот на модернистичката, било врз фонот на постмодернистичката поетика. Нашиот интерпретативен фокус е поставен врз романите *Времето на ирвасите* (2003), *Птиците од ланските гнезда* (2013) и *Правта на библиотеките* (2019)¹ што ќе се толкуваат низ призмата на постмодернистичката онтолошка доминанта, односно низ призмата на онтолошката тематика и постапките преку коишто таа е поставена на преден план во текстот. Поаѓајќи од констатацијата во романот *Времето на ирвасите* за „двете можности на литературата во однос на светот или место светот. Првата ја признава стварноста на светот како непроменлива вистинитост. Другата не го прифаќа светот како стварност соодветна на својата вистинитост, туку само како граѓа врз чија основа тој може да се пресоздаде. Така светот се изместува и се поставува во однос на делото, како спрема својата битност“ (Маџунков, 2014, стр. 372), ја легитимираме интерпретативната корелација на трите романи

¹ Самиот автор ги посочува како дел од замислено петокнижие.

на Маџунков со теориските концепции на Брајан Мекхејл. Конкретно, тие ја елаборираат онтолошката доминанта на постмодернистичката книжевност, артикулирана низ прашањата што се однесуваат на онтологијата на текстот или на онтологијата на светот што тој го проектира: „Што е светот? Кои видови светови постојат? Како се тие конструирани? Како се разликуваат? Што се случува кога различните типови свет се поставени во судир или кога границите меѓу нив се нарушени? Кој е модусот на постоење на текстот и кој е модусот на постоење на светот (или световите) што се проектираат? Како е структуриран проектираниот свет итн.“. (McHale, 2001, стр. 10). Онтолошкиот плуралитет во книжевните текстови е демонстриран преку употребата на метафикциските постапки, како „формални стратегии што имплицитно ги актуализираат прашањата за модусот на постоење на фикциските светови и нивните жители и/или рефлектираат врз плуралитетот и диверзитетот на световите било ‘реални’, било фикциски, односно врз нивната нестабилност“. (McHale, 2002, стр. 147). Следствено, онтолошките теми и метафикциските постапки ги оголуваат модалитетите на кршење на рамките/границите, а во насока на проблематизирање на дихотомниот однос меѓу светот на фикцијата и емпирискиот свет, како и проблематизирањето на границите меѓу текстовите.

Интерпретативни контекстуализации

Ако онтолошките елементи во постмодернистичката книжевност значат поставување прашања за природата на постоење на стварноста, а наративните постапки ја прават видлива онтолошката нестабилност, тогаш романите на Маџунков ја демонстрираат повеќекратно загубата на светот како сигурен референт, актуализирајќи ја серијата онтолошки прашања низ две комплексни онтостратегии² од постмодернистичкиот репертоар: 1. Стратегии за истакнување на судирот меѓу два/повеќе светови, оголувајќи го плуралитетот на световите и свртувајќи го вниманието врз границите меѓу нив: било да станува збор за судир меѓу романескниот свет и светот на историската стварност, било да станува збор за транссветовните идентитети кои мигрираат од еден во друг свет – историски или фикциски; 2. Стратегии за дестабилизација на проектираниот свет во романот, така што го истакнуваат процесот на конструкција на свет, т.е. начините на правење свет – било преку игри со нивоата на стварноста, било преку внесувањето мизанабим-структури.

Во однос на стратегиите што го демонстрираат судирот меѓу световите, трите романи на Маџунков ја користат постапката на транссветовни идентитети (McHale, 2001, стр. 17)³ и тоа варијантата на мигрирање на фикциските ликови од еден во друг фикциски свет. „Ако ентитетите може да

---

² Терминот е преземен од теоријата на Дубравка Ораиќ Толиќ (1996, стр.143).

³ Терминот е преземен од студијата на Умберто Еко: „Lector in Fabula: pragmatic strategy in a metanarrative text“, *The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts*, Bloomington and London: Indiana University Press, 1979, pp. 200-266.

мигрираат низ полупропустливата мембрана која го дели фикцискиот свет од реалниот, тие може да мигрираат и меѓу два различни фикциски светови“, испраќајќи „шок бранови низ онтолошката структура на тој свет“. (McNale, 2001, стр. 35, 85). Освен тоа, трансмиграцијата на лик од еден фикциски универзум во друг го нагласува интертекстуалниот простор и неговото интегрирање во структурата на актуелниот текст. Во фикцискиот универзум на романескната трилогија се населува Дон Кихот од романот на Сервантес, користејќи го „октагоналното претсобије како свое врталиште“ (Маџунков, 2019, стр. 8), кој притоа добива и свои фиктивни, некнижевни двојници: „Во Читалната според приказните на Белка ноќе се појавувал и призракот од Библиотеката, Дон Кихот, доаѓајќи од старата зграда по подземан пат“ (Маџунков, 2019, стр. 9); „Вистинскиот, мислам библиотечниот Дон Кихот, исчезна пред неколку години“ (Маџунков, 2014, стр. 12); „Но тогаш стануваше збор за Дон Кихот од Библиотеката, со повишено гласче рече Белка, за нашиот Дон Кихот, а овој беше некој друг, па уште со придружба. Да не сакаш можеби да кажеш дека во ноќна посета ти дошол вистинскиот Дон Кихот, оној од книгата, па уште заедно со Санчо?“ (Маџунков, 2019, стр. 22); „Знаеш, промрмори Птоломеј, ние цел век го бараме Дон Кихот а тој им се појавува на неразбрани луѓе. Каде е тука правдата?“ (Маџунков, 2019, стр. 26); „Исто важи и за Дон Кихот, па бил тој од Книгата, од Библиотеката или од сегашното усно предание“ (Маџунков, 2019, стр. 234); „Имено, за разлика од вистинскиот Дон Кихот кој збудалел читајќи витешки романи, но инаку бил чесен како мома, Дон Кихот од библиотеката ги имитираше филмските лажомани, па така крадеше леки коли и ги газеше минувачите по тротоарите“ (Маџунков, 2013, стр. 394). Од друга страна, и јунакот на Сервантес ја освестува својата преселба, односно присуството во еден друг и за него туѓ (книжевен) свет, сугерирајќи го на тој начин паралелизмот меѓу световите, но и полупропустливата мембрана меѓу нив. Во исто време се потенцира и плуралитетот и симултанизмот меѓу текстовите низ коишто се остварува трансмиграцијата на ликот, односно се афирмираат структурите текст во текст, текст покрај друг текст, текст за(д) текстот: „Низ вратата на воденицата излезе и сопственикот на коњот, Дон Кихот, веќе дуздисан, во својот витешки оклоп, со шлем на главата и со копје во раката. Беше токму таков како што е опишан во Книгата. Тоа беше како глетка од сон во која, додека тој слатко спие, другите го мелат неговото јаве. Дали е можно дека книгите од неговата библиотека по вторпат ќе бидат запалени, но сега на негови очи?“ (Маџунков, 2019, стр. 465-466). Покрај тоа, и книжевните ликови на Маџунков трансмигрираат од еден во друг романескен свет во трилогијата (на пример, Дондоне, Кирил Водочки, Лена) и, адекватно на умножувањето на Дон Кихот, добиваат свои двојници во паралелните светови: „Еленко Историк сега беше Никодим Апостат од Чикаго“. (Маџунков, 2019, стр. 229).

Транссветовните идентитети во романескната трилогија ги демонстрираат онтолошките игри со световите/текстовите, истакнувајќи ја трансгресивноста и динамизацијата на границите меѓу нив и, на тој начин, ефектуирајќи со своевидно асиметрично удвојување на световите. Тоа е особено видливо од позицијата на читателите на романите за коишто сите ликови се рамноправно фикциски жители на фикциските светови, проектирани во романескните текстови на Маџунков, односно и двата света – и „реалниот“ и фикцискиот – се еднакво фикциски. Но, од позицијата на романескните ликови, тие ја дистингираат „реалноста“ на својот свет од фикцискиот свет на книжевниот лик (Дон Кихот): „Повеќе ни самиот не знам кој дон е во прашање, замислено рече Кирил, дали вистинскиот или лажниот или некој трет. Можеби оној што го барал барателот на бараниот, па талкајќи по патиштата станал сличен на него?“ (Маџунков, 2014, стр. 12); „Дон Кихот е човекот кого самиот тој го бара. Вистинскиот, мислам библиотечниот Дон Кихот исчезна пред неколку години... оттогаш Дондоне постојано го бара“ (Маџунков, 2014, стр. 14-15); „Претежниот дел од вработените во Библиотеката немале посериозен земен противник од Дон Кихот, зашто им го затемнувал небото. Пред да исчезне полудувал кога ќе ги пресретнел рано наутро во октагоналното претсобје, потпрен на коцјето... Со подадена рака кон местото каде што стоеше Дон Кихот од Библиотеката, тој книжевен и нестварен лик исчезна уште истиот ден – како в земи да пропадна – и никој никогаш не го виде повеќе“. (Маџунков, 2014, стр. 330).

Мултиплицирањето на световите станува поочигледно, бидејќи романескното дејство е ситуирано во препознатлив географско-историски контекст, а наспроти тоа многу поочигледни стануваат постапките на оголување на паралелните/алтернативните светови („Еленко веруваше во стварноста на историјата, а не во лагите на поезијата. Тркалата на историјата оставаат зад себе кал, а зборовите на литератите само креваат прав откако ќе се подисуши“ – Маџунков, 2013, стр. 211) и на виртуелните стварности, како и процесите на проекцијата на долниот (подземниот) свет и на дезинтеграција на горниот (земскиот) свет. Овие онтостратегии се дополнително мотивирани преку книжевниот топос на конспирацијата, редовно експлоатиран во постмодернистичката проза, а којшто е во функција на афирмирање на онтолошките теми. Имено, според Мекхејл конспирацијата може да има онтолошка димензија или онтолошки ефект со оглед на тоа дека „конспираторите или теориите на конспирација резултираат со проектиран свет или барем го демонстрираат процесот на креирање свет“. (2001, стр. 180). Во *Правта на библиотеките* употребен е еден онтолошки клуч, т.е. постои конспирациската димензија на правење свет: конспираторите (предводени од Радаманта Маска) имаат план за уништување на текстот (библиотечните книги) преку негово спалување и мелење, што подразбира и уништување на постојниот и познатиот свет, притоа, искористувајќи ја правта за креација на нов свет. „Штом гонат книги ќе го изгорат и светот, во тоа не треба да се

сомневаме зашто веќе го запалија“ (Маџунков, 2019, стр. 366) – ја констатира Еленко еквиваленцијата меѓу текстот и светот, односно „книгата-како-свет“. Пправењето свет, како крајна цел на селекцијата на библиотечните книги, ја објаснува и Радаманта Маска, водачот на конспираторите: „Книгите од Библиотеката се делат во две купи: едните како излишни се ставаат на една купа за да се фрлат во огинот и да се изгорат, а другите како потребити, но премногу опширни, заморни и неразбирливи се ставаат во друга купа за да се сомелат во Воденицата. Така се создава правта на библиотеките, идната духовна храна на човештвото“ (Маџунков, 2019, стр. 296); „Воденицата е матката од која се раѓа новиот свет, а правта на библиотеките е мајата на тој свет“ (Маџунков, 2019, стр. 306); „Со помош на правта на библиотеките Силите ќе владеат со светот без употреба на сила“ (Маџунков, 2019, стр. 310); „Светот е организиран така да може да истребува и да биде истребен“. (Маџунков, 2019, стр. 372).

Во однос на стратегиите за дестабилизација на светот, романите на Маџунков ги користат мизанабим-структурите, ефектуирани преку средишната улога на библиотеката. Библиотеката, што се појавува како хронотоп во трите романи, „полна со разни необични луѓе, лунатици и чудаци и меѓу вработените и меѓу читателите, за кои се врзуваа голем број анегдоти, па дури и легенди“ (Маџунков, 2019, стр. 12), претставува комплексен топос експлоатиран во постмодернистичката книжевност (на пример во прозата на Х.Л. Борхес, и на У. Еко),⁴ со оглед на нејзината парадигматичност во однос на онтолошките теми. Имено, „постмодернистичката топологија е отелотворена низ претставувањето на внатрешниот простор на библиотеката, како своевиден лавиринтски простор со повеќе нивоа, поврзан со рампи и скали, што упатува на комплексноста и на дезориентираноста... Библиотеката во исто време може да се чита и како метафора или мизанабим во постмодернистички контекст, во смисла дека библиотеката го репродуцира космосот: нејзината структура е scale-model на познатиот свет... своевиден свет во свет. Удвојувањето на светот преку библиотечниот свет во свет ја создава бездната на потенцијално бескраен регрес, радикално дестабилизирајќи го светот на романот и во тој процес ја оголува својата онтолошка структура“. (McHale, 2002, стр. 157-159). „Веќе е запишано дека светот е уреден како библиотека без книги, па така и неговото преуредување ќе го следи природниот пат на книгата“ (Маџунков, 2019, стр. 309), констатира еден од ликовите во *Правта на библиотеките*. „Библиотеката беше само мал, навидум безначаен сегмент на тоа суштествување, но во неа јасно како под микроскоп, но исто така зголемено и добро видливо, се насетуваа сите оние

⁴ Според Жмегач, постмодернистичките одлики во романот се претставени со необичниот спој меѓу лавиринтот и музејот, како спој на два имагинарни простора. Музејот ја симболизира симултаноста на различните култури, а лавиринтот – просторот во кој се губат ориентациите, а тоа значи стабилните знаци, но и можноста од избор кој ќе биде решение на загатката. Следствено, движењето низ лавиринтот е потрага по изгубеното значење. (1987, стр. 416).

процеси кои, на општ план, стремеа, како што се чинеше, кон растројство на сè што постоеше, на сите вредности во културата, а над сè, на човечкиот разум, сè до нивното уривање во една програмирана нестварност од онаа страна на редот, смислата и логиката“. (Маџунков, 2019, стр. 130). Оттаму и процесот на селење на библиотеката се доживува не како „обична селидба од една во друга зграда туку вистинска преселба од еден свет во друг, со сите последици... Не, нема да исчезнат само книгите и каталозите, нема да биде столчена само организацијата на Библиотеката и нејзиното компјутерско устројство: ќе бидат уништени и згазени и тие самите, заедно со светот во кој кусо време престојуваа“. (Маџунков, 2019, стр. 132, 133).

Дека постмодернистичката проза е полна со парадоксални и лавиринтски простори кои ги осведочуваат онтолошкиот плуралитет и нестабилноста, потврдуваат и романите на Маџунков: во нив библиотечниот простор е организиран низ мноштвото паралелни светови и субсветови кои го осведочуваат дестабилизирањето и дезинтегрирањето на постојниот и на познатиот онтолошки модалитет: „Во жаргонот на Библиотеката под Археологија се подразбираше еден неопределено широк простор во подземјето во кој ‘римската сала’ беше само влез, со неколку ископани експонати од времето на римските императори што се раѓале во дворот на идната држава Србија“ (Маџунков, 2019, стр.19); „Каква е комуникацијата помеѓу Пулотот, сличен на отворена зграда, и Магацинот, налик на утроба на лавиринт?“ (Маџунков, 2019, стр. 31); „Музејот и Библиотеката се како сендвич потиснати едно врз друго. Ова е единствен музеј во светот без изложбени простории... Ретрополитен... не се знае чие е чие“. (Маџунков, 2019, стр. 49). Во четиринаесеттата глава од *Правта на библиотеките*, насловена *Пределот Археологија* се опишува тој друг, сокриен, но паралелен и алтернативен свет: „Подземниот свет се состоеше од една единствена голема и прашлива сала во која некогаш можеби се прикажувале театарски миракули. Подземјето, популарно наречено Археологија беше населено и тоа повеќе или помалку со истите лица што го живуркаа својот живот и горе... Тајната на постоењето е под земјата, помисли Птоломеј, светот закопан под светот“. (Маџунков, 2019, стр. 269, 274, 282).

Во контекст на афирмирањето на онтолошките теми за дестабилизацијата на светот/световите, покрај бројните демонстрации (во *Птиците од ланските гнезда* се чита ракописот од Кирил; Лена, лик во овој роман, се појавува и во *Времето на ирвасите*; Елена од *Правта на библиотеките* е лик од романот што бил спасен од мелење) и апокалиптичните предвидувања и коментари од страна на ликовите („знае дека пропаста на светот почнува кога ќе се урне обичајната форма: но што станува кога таа форма ќе се излити, кој ќе ѝ даде нова смисла и како?“ – Маџунков, 2014, стр. 252), романите на Маџунков содржат и неколку референци кон историската стварност: чернобилската катастрофа⁵ и политичките превирања во некогашната федерална заедница,

⁵ Во *Птиците од ланските гнезда* индикативен е разговорот меѓу двата лика за причините

што во суштина говорат за одредени облици на распаѓање на свет. Притоа, како заеднички содржател на сите тие дестабилизирали и дезинтегрирани светови се поставува „извличувањето на сите вообичаени вредности и нивното слевање во еден ирационален вител... Светското устројство се базирало врз базичната наука и врвната уметност но тие во сите дејности и области биле деградирани на ниво на технологија, односно на употребна вредност. Така оригиналите станале скриени, а наместо нив завладеале плагијатите, сурогатите и фалсификатите“. (Маџунков, 2019, стр. 131, 312).

Метафикциските постапки учествуваат во артикулацијата на онтолошките теми во текстот со оглед на тоа дека метафикцијата го проблематизира поимот стварност, покажувајќи дека секоја претстава за стварноста и секое нејзино толкување е условна конструкција. Според Патриша Во, метафикцијата се занимава со променетиот однос на фикцијата спрема емпириската даденост како примарен прозен референт: „Покажувајќи на кој начин книжевната фикција ги креира своите имагинарни светови, метафикцијата помага да се разбере на кој начин реалноста што ја живееме слично е конструирана, ’напишана‘“. (Waugh, 1996, стр. 18). Дубравка Ораиќ-Толиќ го констатира очигледното „разнишување на границата фикција – стварност и доминацијата на фикцијата над стварноста... Колку е посилна конструкцијата и фикционализацијата на стварноста, толку се посилни и одговорите на стварноста – ’стварна’ или конструирана“. (2006, стр. 187). За Линда Хачон „текстуално самосвесната фикција во голема мера е дидактичка форма. Таа може да нè научи за онтолошкиот статус на прозата (прозата воопшто) и за комплексната природа на читањето, воопшто“. (Hutcheon, 1984, стр. xii). Метафикциските постапки ги оголуваат модалитетите на кршење на рамките/границите со цел проблематизирање на дихотомниот однос меѓу светот на фикцијата и емпирискиот свет, и/или проблематизирањето на односот меѓу текстовите. „Кршењето на рамката е ризична работа. Намерата е да воспостави апсолутно ниво на реалност, но парадоксално ја *релативизира* реалноста; намерата е да обезбеди онтолошки стабилна основа, но уште повеќе ја дестабилизира онтологијата“. (McNale, 2001, стр. 197). Следствено, овие постапки ја афирмираат онтолошката плуралност и нестабилност: го оголуваат постоењето на мултиплицирани светови, процесите на конструкција и на дестабилизација на светот проектиран во текстот, како и нивелациите на меѓутекстовните граници, имплицирајќи ја можноста од движење во сите насоки.

Романите на Маџунков го истакнуваат својот онтолошки статус, својот модус на постоење, употребувајќи неколку типично метафикциски стратегии за реализација на онтолошките игри со границите меѓу световите/текстовите, паралелно тематизирајќи и демонстрирајќи ја комплексната,

---

што довеле до хаваријата во Чернобил: „Сега измислуваш... Повеќето измислици драматично се совпаѓаат со стварноста, а ова дури и не е измислено, фотографијата на колцето беше објавена во печатот“. (Маџунков, 2013, стр. 543).

типично метафикциската тема за односот книжевност – стварност: „Јас повеќе не сум писател, повтори Кирил. Мислам во иднина нема веќе да пишувам книги... Ќе пробам да влезам во стварноста на хероите, штом творештвото не ми оди како што треба“. (Маџунков, 2014, стр. 35-37). И во *Времето на ирвасите* и во *Птиците од ланските гнезда* е илустрирана намерата на ликот да постапи како и неговиот омилен книжевен јунак, Дон Кихот, т.е. е да исчезне постапувајќи според цитатот во книгата што ја чита. Во романите се користи и еден од маргиналните случаи на метафикција – интегрираната драматизација на надворешната комуникација меѓу авторот и читателот – при што „преку внатрешната граница меѓу уметноста и животот, романот развива коментар што му дава критичка самосвест“. (Currie, 1995, стр. 4). Во романескната трилогија дел од ликовите (Борис и Лена) се појавуваат како читатели на ракописите на ликот-автор, Кирил Водочки, кои низ читањето даваат бројни коментари за границите меѓу светот во и вон текстот. Во првата глава *Ракописот* од романот *Птиците од ланските гнезда* цитатно се приопштени фрагменти од авторскиот ракопис на Кирил, а неговиот син Борис ги изложува своите размислувања за тие граници: „Од темнината се појавија некои забегани типови, од кои едни му беа познати од животот, други од литературата, а додека трети допрва требаше да ги запознава; тие, како што виде, станале причина татко му да започне да размислува да се откаже од литературата и да се зафати со некои ризикантни и неизвесни животни потфати“. (Маџунков, 2013, стр. 490). Коментарите на Лена, исто така, имплицираат онтолошко сомневање во цврстите граници меѓу световите и текстовите: „Таа се навраќа на ракописот што го држи в раце. Според напишаното, тој ден, таа света недела осамнала – очигледно не без големи усилби и волја на пишувачот – по настаните од саботата кои се опишани во романот *Времето на ирвасите*, дело на еден автор со сомнителен идентитет. Кирил очигледно си придава голема важност кога на фактите од својот живот им припишува митски значења... Лена впрочем не верува дека некој слушнал за тој роман во кој се продаваат тие шеги за ирвасите, а камоли да го прочитал или да ги запознал јунаците негови, меѓу кои, за жал, се наоѓаше и таа Лена Гончарова Ридска“. (Маџунков, 2013, стр. 8, 74).

Метафикциската варијанта именувана како теориска фикција која го истакнува постоењето на метафикцијата како „граничен дискурс меѓу книжевноста и теоријата“, како „облик на внесување критички рефлексии во романот“, како вид „перформативна наратологија“, ја илустрира можноста да ја „истражи логиката и фикцијата на наративот, односно да го перформира она што сака да го каже за наративот додека е самата наратив“ (Currie, 1998, стр. 69). Во таа насока, теориската фикција потврдува дека „постмодернистичкиот контекст не е поделен меѓу фикциските текстови и нивните критички читања, туку дека станува збор за монистички свет на репрезентации во кој границите меѓу фикцијата и критиката се под филозофски напад“. (Currie, 1995, стр. 17-18). Патриша Во, анализирајќи ги метафикциските варијации

во постмодернистичкиот роман, ја констатира улогата на метафикцијата во насока на воведување на романот во наратолошката територија, така што романите стануваат простор за реализација на „истражувањето на теоријата на фикцијата преку практиката на пишување фикција“. (Waugh, 1996, стр. 2). Романите на Маџунков, со оглед на тоа дека ги содржат сите облици на наратолошка и херменевтичка перформативност на книжевниот текст (коментари на книжевни и книжевно-теориски категории, како и толкувања на книжевни текстови), може да се читаат како вид теориска фикција. Романескната трилогија перформира една наратолошка теорија во која се коментираат книжевноста и нејзиниот однос кон стварноста, раскажувачот и неговата омнисцентност и omnipotentност, приказната, односот меѓу фабулата и сижето, стилските постапки, парот вистина – лага во книжевен и вонкнижевен контекст, како и рецепцијата на книжевните текстови: „Зошто објективниот раскажувач толку лесно го избркаа од неговата книжевна татковина?... Објективна, објективна приказна, зашто веќе нè забале главата од толку произволности. Раскажувачот кој не знае сè не е раскажувач, туку крпач: а крпачот не е мајстор, дури и ако има мајсторска диплома. Кој му го шепоти на раскажувачот она што не го знае, но смело го претпоставува? Оној озгора или тој самиот себе си суфлира?“ (Маџунков, 2014, стр. 369-371); „Теророт на фабулата која не станала сиже, чија композиција нема локомотива, дури и кога е нејзин составен дел. Теророт на дејството. Пиштолот од првиот чин бездруго ќе те убие во четвртиот“ (Маџунков, 2014, стр. 372); „Литературата е вешта измама“ (Маџунков, 2014, стр. 124); „На што мислиш, животот во смисла на стварен или во смисла на вистинит?... А ако книжевниот лик, кој настанал врз основа на таквиот жив живот, бил повод да се создаде нов живот, што тогаш?... Животот може да стане литература, но литературата не може да стане живот!“ (Маџунков, 2014, стр. 28); „Литературата е недоразбирање, како и животот... Литературата треба да има соодветни зборови за несоодветните состојби – како тоа да се постигне, со вештина или со лага?“ (Маџунков, 2014, стр. 296-298); „Вистинската книжевност е колонизација на животот, населување на неговите простори со многу невидливи паралелни светови, скриени во книгите. Ако оживеат световите од книгите што го носат животворното семе, ќе добиеме една нова вселена создадена, место од атоми и клетки, од букви и од зборови. Се смета дека интеракцијата меѓу Животот и Литературата не е безусловно реверзибилен процес и дека таа може да се восприема само додека постои свесен живот. Самото траење на делата наспроти очигледната минливост на животот, пресудува во корист на уверението дека литературата не била дејност во однос на Животот туку стварност место Животот“ (Маџунков, 2013, стр. 482); „Дон Кихот е книжевен херој за кој некои сметаат дека бил пожив од својот автор. Мерата на неговата вистинитост е стварноста, а мерата на неговата стварност е вистинитоста“. (Маџунков, 2014, стр. 33).

Метафикциската варијанта на интериоризирани книжевни толкувања во рамките на книжевните текстови ја препознаваме и во романите на Маџунков кои нудат „формализирана критичка интерпретација на своите и на туѓите текстови“. (Waugh, 1996, стр. 15). Во романескната трилогија доминираат интериоризирани толкувања на романот на Сервантес, но и на други книжевни текстови (на пример, *Падот на куќата на Ашеро* од По, на првите две пеења од *Илијадата*): „Што сакал да напише? Витешки роман во кој ќе им се потсмевање на витешките романи – зар тоа не е просирно? Почнал од најниското можно рамниште, за да собере во своето дело што повеќе, она што е стварно за умните и она што е стварно за улавите, та така да добие една единствена вистина која важи одеднаш за сите... Иако го нема читано Дон Кихот, нејзе и Дон Кихот, како личност и како лик, ѝ изгледа лажен. Некој сиромашен хидалго, збудален од читање витешки книги, тргнал по светот да го обнови исчезнатиот ред на витезите скитници. Што ни кажува тоа? Ако човекот навистина е луд тогаш неговите авантури немаат никаква општа важност. Што е уште поважно, тие не би биле ни вистинити, зашто неговите несмасности никој не би ги толерирал, а најмалку вистинските војводи. Ако човекот не е луд, туку само се преправа или така изгледа, тогаш неговиот поход не е стварен, зашто не се совпаѓа со вистинитоста. Во што е тогаш мудроста на тоа дело, ако остава впечаток и на вистинитост и на стварност. Можеби во книжевната уверливост, поставена толку широко што секој од делото си зема колку може и колку што му треба без да го оштети?“. (Маџунков, 2014, стр. 253, 428).

Онтлошките тематизации упатуваат не само на можните проблематизации на границите меѓу световите туку и меѓу текстовите, што се демонстрира преку интертекстуалните постапки кои се уште една метафикциска варијанта практикувана во постмодернистичката книжевност. Имено, интертекстуалноста ја демонстрира дестабилизацијата и на онтолошкиот статус на книжевноста: таа нема непосреден однос кон референтниот свет и неговите значења, туку до нив доаѓа интерпретативно упатена кон други светови. „Интертекстуалноста поставува модел на референцијалност што не може да дистингуира меѓу референцата кон светот и референцата кон другите текстови, бидејќи текстуалноста е вовлечена во сè“ (Currie, 1998, стр. 70), односно интертекстуалноста се става на местото на референцата, додека други текстови ја заменуваат стварноста. Ако книжевноста повеќе не се посматра како мимеза на вонкнижевната стварност, тогаш примарен станува односот со другите текстови. „Интертекстуалноста покажува дека книжевните текстови учествуваат во социјалната конструкција на реалноста и не го репрезентираат екстратекстуалниот свет директно (виа мимесис) туку низ филтерот на претходните текстуализации (виа семиосис)“. (Juvan, 2013, стр. 4). Марк Кари ја типологизира интертекстуалноста во маргиналните случаи на метафикција, бидејќи таа учествува во означувањето на внатрешната граница меѓу екстратекстуалната референција кон реалниот

живот и интертекстуалната референција кон другите книжевни дела/литератури, така што ја означува артифициелноста на фиксниот свет додека симултано ги нуди своите референцијални можности. (Currie, 1995, стр. 4). Сугерирајќи ја границата уметност – живот внатре во книжевниот текст преку репродукцијата на границата уметност – живот што ја опкружува фикцијата, текстот ја субвертира својата референцијална илузија и, на тој начин, ја динамизира границата меѓу фикцијата и критиката.

Во романите на Маџунков не само што се практикува широк репертоар интертекстуални постапки (цитати, мотоцитати, алузии, парафрази, реминисценции, евокации) туку и се коментира/тематизира прашањето за интертекстуалноста, како, на пример, на почетокот од *Времето на ирвасите* (дијалогот меѓу Иван и Кирил за прашањето дали Исус е книжевен лик кој извршил најголемо влијание врз сите творби на човековиот дух) или во *Птиците од ланските гнезда*: „Но и таа знае по нештичко за литературата. Пушкин му ја дал темата за *Мртви души* на Гогољ како анегдота, а овој ја разработил како вистинско сиже. Колкава е заслугата на првобитната приказна во она што ќе биде запомнато под тоа име? Најпосле главната цел на пишувањето е да се создаде приказна. Но што се подразбира под тоа? Анегдотата од која настанало делото или самото дело? Или пак врската меѓу тие две нешта е толку блиска што автоматски се воспоставува, откако ќе се избришат сите траги?“. (Маџунков, 2013, стр. 82). Главниот интертекст во романескната тријада е романот Дон Кихот на Сервантес: *Птиците од ланските гнезда* почнуваат со мотоцитат од Дон Кихот („Во ланските гнезда нема птици оваа година – Сервантес, Дон Кихот II/74“), а во сите три романи има различни облици на интертекстуално упатување кон романот на Сервантес.

Интересна афирмација на интертекстуалноста е реализирана од страна на ликовите кои бројните животни ситуации во кои се наоѓаат во „стварноста“, асоцијативно ги водат до книжевни ситуации од лектирата, имплицитно сугерирајќи ја паралелата меѓу нив, исто како што ги пронаоѓаат и интертекстуалните релации меѓу репликите од различни книжевни текстови, покажувајќи дека, во крајна линија, интертекстуалноста не е само книжевна постапка што учествува во структурирањето на еден текст, туку и функција на читање. Овие постапки се уште една потврда на хиперцитатноста, т.е. на тезата дека современата цивилизација повеќе не чита туку цитира (Ogaić-Tolić, 1990), што дополнително ги интензивира нивелациите на границите живот/стварност – книжевност и текст – текст: „Ќе весламе спроти целта, свртени со грбот, рече тој, а таа тогаш не знаеше дали е тоа двоен цитат (зајмен од Ниче, од Рилке) или сопствена мудрост“. (Маџунков, 2014, стр. 54). Јасна, лик од последниот роман, се потсетува на цитати од Марсел Пруст, односно главоболката што ја чувствува ја тера да „помисли на Булгаков, на главоболката на Понтиј Пилат. Тие места отсекогаш ѝ се чинеа најсилни во тоа дело“ (Маџунков, 2019, стр. 127); „Со тоа на многумина им заличи

на познатиот Член, кој препишуваше ливче по ливче со краснописни букви, за сопствено задоволство, а по углед на Акакиј Башмачкин“ (Маџунков, 2019, стр. 9); „Ако не ја фатам за раката штом ќе чукне 10, ќе си свирнам куршум во главата. Самиот Кирил ѝ укажа подоцна колку тоа се повторува низ литературата: кај Толстој исто Наташа, Пјер, Андреј, Ана – сите тие се од исто тесто. Или: *За тоа ќе мислам утре*, зборови од ист ред, кои ќе бидат запомнети благодарейќи на шармот на актерката од најгледаниот филм работен според една просечна книга. Ќе мислиш утре, Скарлет о’ Хара, но тоа веќе го кажале безмилосниот љубовник Жилиен, Ема Бовари и Ана Каренина, а и уште една Ана... Во спротивен случај – што во спротивен случај?: токму ја читаше книгата за Жилиен Сорел – во спротивен случај ќе си свирнам куршум низ главата. Истото го најде и кај Толстој... Во приказната што се вклопи во главата на Ана имаше чудни совпаѓања. Тие ѝ беа сомнителни. Знаеше нешто за коинциденцијата. Тоа е стокмена. Чисто книжевна работа, сметаше Ана, дури и во најдобрите примери од расказот *Виулица* од Пушкин. Имаше читано кај Џулијан Барнс, дека коинциденцијата не е веродостојна ако не е иронична. Тој автор своето мислење го илустрираше со пример од Флобер“ (Маџунков, 2014, стр. 60, 307, 233).

Конечно, Маџунков посегнува и по постапка на интратекстуалното упатување меѓу романите од трилогијата: во *Птиците од ланските гнезда* се реферира на *Времето на ирвасите*, а во *Правта на библиотеките* – на *Птиците од ланските гнезда*: „Како и да е во тоа дело се повторуваат нешта веќе познати од еден друг роман во кој птиците ги бараат ланските гнезда“ (Маџунков, 2019, стр. 217). Станува збор за постапка којашто има двојна функција: од една страна, да ја потенцира автореференцијалната димензија на романите и, од друга страна, да учествува во структурирањето на една циклусна целина.

Заклучок

Романескната трилогија на Митко Маџунков е илустративна во однос на постмодернистичката онтолошка доминанта. Онтолошките теми во романите и метафикциските постапки со коишто тие теми се поставени на преден план се во функција на оголување на онтолошката плуралност и нестабилност на светот и на текстот, потврдувајќи го нивниот симултанитет и динамичноста на границите на текстот – било надворешните, било внатрешните. Крајната импликација на игрите со границите меѓу световите/текстовите е да се сугерира комплексната метафикциска тема за односот живот/стварност – книжевност (класичната миметичка тема редефинирана во интертекстуално-метафикциски контекст), така што романите на сите рамништа ја потврдуваат нивелацијата помеѓу нив.

Литература

1. Маџунков, М. (2013). *Птиците од ланските гнезда*. Скопје: Три.
2. Маџунков, М. (2014). *Времето на ирвасите*. Скопје: Три.
3. Маџунков, М. (2019). *Правта на библиотекуите*. Скопје: Три.
***
4. Currie, M. (Ed). (1995). *Metafiction*. London and New York: Longman.
5. Currie, M. (1998). *Postmodern Narrative Theory*. St. Martin’s Press.
6. Hutcheon, L. (1984). *Narcissistic Narrative. The Metafictional Paradox*. New York and London: Methuen.
7. Juvan, M. (2013). *Intertekstualnost*. Beograd: Akademska knjiga.
8. McHale, B. (2001). *Postmodernist Fiction*. London and New York: Routledge.
9. McHale, B. (2002). *Constructing Postmodernism*. London and New York: Routledge.
10. Oraić-Tolić, D. (1990). *Teorija citatnosti*. Zagreb: GZH.
11. Oraić-Tolić, D. (1996). *Paradigme 20. stoljeća*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
12. Oraić-Tolić, D. (2006). *Muška moderna i ženska postmoderna: rodjenje virtualne kulture*. Zagreb: Naklada Ljevak.
13. Waugh, P. (1996). *Metafiction. The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction*. London and New York: Routledge.
14. Wesseling, E. (1991). *Writing History as a Prophet*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
15. Žmegac, V. (1987). *Povijesna poetika romana*. Zagreb: GZH.

Marija Gjorgjieva Dimova
Ss. Cyril and Methodius University, Skopje

“The book as a World”: Mitko Madzunkov’s Literary Ontostrategies

Abstract: Starting from the theoretical premises for the ontological dominant of postmodernist prose, the text aims to interpret the manifestations of this dominant in the Mitko Madzunkov’s novels: *Времето на ирвасите*, *Птиците од ланските гнезда* и *Правта на библиотекуите*. The interpretive focus is placed on two levels: first, on the interpretation of the repertoire of ontological themes that are articulated in the novels, mainly related to the games between the texts and the worlds projected in them; second, on the interpretation of the repertoire of procedures (metafictional and intertextual) by which those themes are placed in the foreground in the novels.

Keywords: *ontological dominant; postmodernist novel; metafiction; intertextuality.*

ГОД. VII
БР. 13

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VII
NO 13

